

организациями (на примере полиграфической деятельности): автореф. дис. на соиск. науч. степени д-ра экон. наук: спец. 08.00.05 / Г.Н. Степанова. – Москва, 2008. – 25 с.

10. Чаленко А.Ю. Энергоэффективность экономики Украины: задачи и решения / А.Ю. Чаленко // Энергосбережение. – 2007. – № 1. – С. 2 – 5.

УДК 368.01

ФУНКЦІЇ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ

КЛАПКІВ Ю.М.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів,
Тернопільський національний
економічний університет

У статті розкриваються основні та спеціальні функції ринку страхових послуг із позиції теоретичної страхової науки. Окремо розглядається засади охоронної або ризикової функції. Проведене дослідження функцій ринку страхових послуг засвідчило їх глибинність, масштабність і багатоаспектність основних категорій страхової науки.

Ключові слова: страхова наука; страхування; функції ринку страхових послуг; засади страхування.

В статье раскрываются основные и специальные функции рынка страховых услуг с позиции теоретической страховой науки. Отдельно рассматриваются основы охранный или ризиковой функции. Проведенное исследование функций рынка страховых услуг показало их глубину, масштабность и многоаспектность основных категорий страховой науки.

Ключевые слова: страховая наука; страхования; функции рынка страховых услуг; основы страхования.

The article describes the basic and special functions of the insurance market from a position of theoretical insurance of science. Separately considered the basics of security or risk functions. The study of the functions of the insurance market showed their depth, scope and complexity of the main categories of insurance science.

Key words: insurance science; insurance; functions of insurance industry; basics of insurance.

Постановка проблеми. Логіку пізнавального процесу визначають ґносеологічні проблеми економічних досліджень та методологічні підходи до вивчення новітніх явищ і процесів, формують економічне життя та ринок страхових послуг. У процесі формування і трансформації виникає нова епоха «перехід людства до нового пост капіталістичного типу

цивілізації» [1]. Де однією із основних проблем виокремлених на Вашингтонському саміті G20 виділяють, такі близькі для ринку фінансових послуг проблеми, як «непродумані методи управління ризиками; складність і непрозорість фінансових продуктів» [1], це було обумовлено недостатньою кваліфікацією державного апарату і відсутністю відповідних фінансових ресурсів для впливу на бізнес.

Сучасний динамічно плінний світ із властивою йому темпоральністю парадоксально досліджувати без ґносеологічного і онтологічного й етимологічного статусу неологічних категорій і понять, що в абстрактно-релятивістській формі розкривають їх сутність і не лише мають важливе значення для розширення наукового світогляду, але й виконують теоретичну роль щодо досліджуваних явищ і процесів [2, с. 26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних учених та науковців ближнього зарубіжжя особливою значущістю для розвитку страхової теорії характеризуються роботи таких науковців, як В.Д. Базилевич, О.І. Барановський, Н.М. Внукова, К.Г. Воблий, О.Д. Вовчак, Т.А. Говорушко, О.А. Гвозденко, В.Б. Гомелля, А.М. Залетов, О.Д. Заруба, О.М. Зубець, М.С. Жилкіна, Є.В. Коломін, М.С. Клапків, В.В. Корнєєв, М.В. Мних, С.А. Навроцький, Л.В. Нечипорук, В.М. Опарін, Л.А. Орланюк-Малицька, С.С. Осадець, Ю.В. Пасічник, Р.В. Пікус, В.Й. Плиса, В.К. Райхер, Л.І. Рейтман, Т.А. Ротова, К.Є. Турбіна, В.М. Федосов, В.М. Фурман, В.В. Шахов, Г.Ф. Шершеневич, Я.П. Шумелда, Р.Т. Юлдашев.

Відаючи належне доробку учених у цій сфері, слід зауважити, що подальшого поглиблення потребує теоретико-методологічна концептуалізація функцій ринку страхових послуг. Уваги заслугове трактування змісту охоронної або ризикової функції ринку страхових послуг та її основних засад.

Суспільне призначення, роль та місце ринку страхових послуг у суспільстві, в економічній, юридичній та соціальній сферах, найбільш повно і конкретизовано розкриваються через поняття та види функцій. Саме завдяки функціями ринку страхових послуг можна простежити генезис формування страхової справи, її вплив на систему соціального захисту, наукове і практичне значення результатів наукових досліджень і завдань які реалізує система страхування.

Мета статті. Таким чином, в результаті вивчення функцій страхових послуг, що і є метою даної статті, стає більш зрозумілим їх соціально-економічне призначення та практична цінність, окреслюються основні сфери розвитку на суспільство та процес формування ринку страхових послуг в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження. Через ринок страхових послуг реалізуються як загальні функції, так і спеціальні властиві лише страховій справі.

До загальних функцій ринку страхових послуг відносяться:

– пізнавальна функція, має на меті теоретичне відображення ринку страхових послуг, передусім щодо загальних закономірностей формування та функціонування, в процесі має місце розвиток загальних уявлень про окремі представлені інституції, а також з'ясування фактичного стану розвитку та функціонування ринку страхових послуг;

– інтерпретаційна функція служить для витлумачення сутності ринку страхових послуг, пояснення причинно-наслідкових зв'язків, структурної організації та соціального призначення;

– прогностична функція відбиває здатність підставі виявлених закономірностей та тенденцій розвитку ринку, шляхом висунення гіпотез та прогнозів, аналіз різних варіантів та альтернатив формування та перспективи подальшого розвитку ринку страхових послуг. Подібне прогнозування лежить в основі майбутнього розвитку інших сфер, соціального забезпечення населення та фінансової стабільності [3];

– евристична функція є наближеною до пізнавальної функції та полягає у виявленні нових, раніше невідомих ризиків із метою формування відповідного покриття чи інших нововведень;

– комунікативна функція доставляє взаємодію ринку страхових послуг із навколишнім середовищем, з метою забезпечення оптимальних темпів розвитку ринку і запобігання дублюванню послуг чи утворенню пробілів у забезпеченні потреб споживачів, мінімізації неконструктивних дисбалансів;

– прикладна функція відображає основну мету – забезпечення потреб клієнтів ринку страхових послуг. Дана функція ринку реалізується через розробку страхових послуг, концепцій розвитку ринку та окремих інституцій, охоплює узагальнення та аналіз існуючої практики чи здійснення наукових досліджень для страхових компаній чи інституцій нагляді;

– ідеологічна функція відображає призначення ринку страхових послуг у формуванні страхової культури, в тому числі теорій та концепцій, ідей та принципів, що складають основу загальнолюдських цінностей та ідеалів і віддзеркалюють інтереси окремих соціальних груп, застосовується при створенні клієнтоорієнтованих стратегій страхових компаній та вузькоспеціалізованих страхових продуктів;

– виховна функція обумовлює ринку страхових послуг у ставленні громадян до ризику, сприяє відповідальному відношенню до обов'язкових видів страхування, формує громадян основні життєві принципи та алгоритми поведінки при настанні страхового випадку, встановлює засади відповідного спілкування на базі взаємної поваги у разі настання фінансових збитків.

Спеціальні функції розкривають ті особливості призначення ринку страхових послуг, які обумовлені їх спрямованістю на розвиток страхової справи як особливого соціально-економічного виду господарської

діяльності, що має власну природу та тенденції розвитку, зокрема:

– ризикову (компенсаційну), в рамках якої відбувається перерозподіл грошової форми вартості, на засадах взаємності серед споживачів однорідних страхової послуг пов'язаних із наслідками випадкових страхових подій;

– накопичувальну (заощаджувальну), яка полягає у збереженні коштів, що належать окремим суб'єктам відтворювальних процесів [4];

– попереджувальну (превентивну), яка реалізується через фінансування різноманітних заходів з попередження виникнення та мінімізації негативних наслідків страхових випадків за рахунок акумульованих коштів, а також зменшує імовірність настання обумовленого в договорі страхового випадку;

– інвестиційну, яка реалізується через рух коштів на ринку капіталу в результаті об'єднання незначних коштів страхувальників у великі інвестиційні фонди та спрямовується страховиками у різні інвестиційні вклади [5];

– контрольну, яка полягає в строго цільовому формуванні й використанні страхових фондів [6].

Європейські науковці під спеціальними функціями виокремлюють: трансфер і фінансування ризику, сприяння фінансовій стабільності, допомога в скороченні та полегшенні випадкових збитків, диверсифікація та управління ризиками, колективне покриття ризику [7].

Наближеним до вітчизняного трактування є позиції А. Банасінського який звертає увагу на такі функції страхування, як: компенсаційна, фінансова, редистрибуційна і профілактична. Підкреслюється, що перераховані вище функції являють собою основні атрибути страхової діяльності. Також посилається на висловлювання, які вказують на проміжні функції страхування, серед яких виокремлюють функцію стимулювання технічного прогресу у виробничих процесах, що призводить до прискорення темпів економічного розвитку [8].

Водночас, зміст систем наукового підходу до вивчення формування ринку страхових послуг відповідно формують теорії, гіпотези, наукові закони, постулати, аксіоми та проблеми, наукові факти, методи і поняття чи категорії. Формування ринку страхових послуг, допускає емпіричну пробу за допомогою фактів, базованих на належних елементах, якими можуть бути вихідні аксіоми чи принципи, що дозволяють отримувати певні пояснення чи висновки прогнози специфічних явищ. Оперування термінологією, понятійним апаратом що стосуються ринку страхових послуг відбувається в межах певних логічних правил. Модус побудови логічних висновків, дозволяє прогнозувати страхові випадки та розміри страхових збитків за аналогічними вихідними даними. Виходячи із правил та тверджень з допомогою яких сформовано терміни, поняття чи знаки що обумовлюють конкретні властивості притаманні складовим ринку страхових послуг,

залежності між його складовими, окремими властивостями чи зв'язками на ринку, визначається сприйняття поодиноких фактів.

Окрім, того ринок страхових послуг з метою виконання своєї основної спеціальної функції, під якою ми розуміємо охоронну або ризикову функцію, опирається таких засадах: реальність захисту; повнота; універсальності; швидкість виплати відшкодування [9].

В свою чергу, засада реальності – означає, що страхувальник має гарантію отримання належного відшкодування або виплати. Дотримання цього правила вимагає юридичних і економічних гарантій. Юридичні гарантії реалізуються шляхом надання страхувальнику юридичної можливості використання судового та виконавчого провадження в цілях забезпечення гарантованих прав. Економічні гарантії запевняють, що страхова компанія завдяки професіоналізму дій (правильний розрахунок страхового тарифу, накопичення та професійне господарювання фінансовими засобами і фондами, та через механізм перестраховання володіє достатніми фінансовими засобами, доступними до диспозиції негайно в разі необхідності).

Відповідальним органом нагляду за забезпечення реалізації цих завдань в Україні виступає Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Саме засада реальності страхової захисту включає правові та економічні гарантії виплати компенсації або страхового відшкодування, в разі настання страхового випадку. Виокремлення засади реальності можливе лише комплексно, адже відсутність будь-якої складової повністю деномінує реальність страхового захисту, оскільки в такому випадку страхова послуга не виконуватиме основного свого завдання. Адже, придбання страхової послуги повинно гарантувати застрахованому можливість в судовому порядку підтвердити власні претензії щодо компенсації або страхового відшкодування. З іншого боку, за відсутності гарантії реалізації цієї вимоги через брак фінансових ресурсів у страхової компанії, або ж у разі нехтування страховою компанією законодавчо встановлених нормам щодо виплат страхового відшкодування.

Реальність захисту, що пропонує ринок страхових послуг тісно пов'язана з сутністю і цілями страхування, саме через фінансовий механізм страхування виникає можливість передачі частини ризиків господарської діяльності на ринок страхових послуг, що дозволяє вести врівноважену та безпечну господарську діяльність, що в умовах непевності є неможливим.

Друга складова засади реальності – правове забезпечення реальності страхового захисту повинно забезпечити застрахованим суб'єктам можливості правової юридичної гарантії страхового відшкодування. Правове забезпечення реалізації реальності страхового захисту зводиться, зокрема, до:

– захисту від необгрунтованої відмови у виплаті страхового відшкодування;

- можливості судового розгляду претензій до страхової компанії;
- визначення термінів на розгляд страхового випадку та виплату відшкодування;
- зазначення в умові страхування виключень із відповідальності страховика та органів страхового нагляду.

Вагомою за значенням є і засада повноти покриття, вона стосується переважно майнового страхування. Та відповідає за покриття відшкодуванням отриманих збитків, що вимагає відповідного трактування збитку. У разі невідповідності страхової суми та вартості застрахованого майна, має місце недострахування та використовується принцип пропорційності при виплаті, який визначається як пропорція між вартістю майна та страховою сумою. Значне перевищення розміру страхової суми над реальною вартістю або багатократне страхування одного об'єкту в різних страхових компаніях, стимулює страхове шахрайство та є недопустимим з позиції ринку страхових послуг.

Засада універсальності – це загальний постулат, що відноситься до ринку страхових послуг, економічної і соціальної політики держави, він полягає у створенні умов, в яких страховим захистом могли б бути охоплені всі суб'єкти і об'єкти, щодо всіх реальних та випадкових загроз [10]. Для переважної більшості клієнтів, не менш важливою є також засада швидкості виплати відшкодування страховою компанією, що розглядається як основний елемент оцінки ефективності захисту, що реалізується на ринку страхових послуг України.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Обгрунтовано, що в основі розкриття сутності функцій ринку страхових послуг лежать основні засади на які опирається функція. Установлено, що ризикова або охоронна функція ринку страхових послуг опирається на засадах: реальності; повноти; універсальності та швидкості виплати відшкодування. Детального наукового дослідження заслуговує кожна із функцій ринку страхових послуг.

Список використаних джерел:

1. Юрій С. Формування нового світового економічного порядку: науково-практичні підходи / С. Юрій, Є. Савельєв // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, 2009. – Вип. 5. – С. 13 – 26.
2. Кравчук Н.Я. Дивергенція глобального розвитку: сучасна парадигма формування геофінансового простору / Н. Кравчук. – К.: Знання. – 2012. – 782 с.
3. Клапків Ю.М. Доктринальні принципи страхової справи в Україні при невизначеності якості страхових послуг та «регресивному відборі» / Ю.М. Клапків // Наука молода. – Тернопіль, 2014. – Вип. 21. – С. 156 – 161.
4. Нечипорук Л.В. Напрями убезпечення страхового ринку України /

Л.В. Нечипорук // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – Х.: Право, 2011. – № 1 (4). – С. 65 – 76.

5. Стецюк Т.І. Сутність страхування життя: значення, функції, ризики / Т.І. Стецюк // Наука й економіка. – 2015. – № 1. – С. 154 – 160.

6. Фурман В.М. Страхування та його роль у соціально-економічних процесах / В.М. Фурман // Фінанси України. – 2005. – № 8. – С. 145 – 152.

7. Bednarczyk T.H. Powiązania sektora ubezpieczeń z systemem finansowym i sferą realną gospodarki / T.H. Bednarczyk // Wiadomości Ubezpieczeniowe, 4, 2010. – P. 99 – 120.

8. Banasiński A. Ubezpieczenia gospodarcze / A. Banasiński/ – Poltext, Warszawa, 1996. – P. 16 – 17.

9. Sułkowska W. Bariery rozwoju rynku ubezpieczeniowego / W. Sułkowska. – Kraków, 2000. – P. 53 – 54.

10. Дем'янишин В. Фундаментальні засади фінансів домогосподарств [Електронний ресурс] / В. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2010. – № 3. – С. 224 – 228.

УДК 658.018

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ АВІАТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

КОБЗЄВА К.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
ПРОКОПЕНКО Н.Ю.,
магістрант,
Донбаський державний технічний
університет (м. Лисичанськ)

В статті розглянуто сучасний стан авіатранспортної галузі, її проблеми та перспективи розвитку. Наведено фактори зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на розвиток авіатранспортних підприємств. Запропоновано шляхи підвищення якості надання послуг авіатранспортними підприємствами.

Ключові слова: повітряне судно; розвиток; якість послуг; аеропорт.

В статье рассмотрено современное состояние авиатранспортной отрасли, ее проблемы и перспективы развития. Приведены факторы внешней и внутренней среды, влияющие на развитие авиатранспортных предприятий. Предложены пути повышения качества предоставления услуг авиатранспортными предприятиями.

Ключевые слова: воздушное судно; развитие; качество услуг; аэропорт.

The article considers the current state of the air transport industry, its problems and development prospects. An external factors and internal environment affecting the development of air transport enterprises. Ways to improve the quality of services provided by air transport enterprises are suggested.

Keywords: aircraft; development; service quality; airport.

Постановка проблеми. Авіатранспортні послуги є важливою складовою будь-якої галузі економіки. Відстань між країнами, розвиток економічних відносин, наявність в туристичних країнах рекреаційних ресурсів, формування нових туристичних маршрутів, видів туризму сприяють інтенсивному розвитку авіатранспортних послуг. Забезпечення встановленого рівня якості обслуговування авіакомпанії є складною задачею для аеропорту. Для забезпечення встановлених вимог щодо рівня якості надання послуг необхідно здійснити низку заходів, які вимагають фінансових витрат. Із збільшенням рівня якості обслуговування, витрати на якість збільшуються, між тим будь-яка авіакомпанія зацікавлена у збільшенні прибутку з найменшими витратами. Економія витрат може бути досягнута в результаті дослідження і попередження причин виникнення витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні проблеми інтенсифікації роботи авіатранспорту відображені в публікаціях О.В. Ареф'євої, О.О. Бакаєва, В.М. Загорулько, Г.В. Жаворонкової, В.Г. Коби, Ю.Ф. Кулаєва, О.М. Ложачевської, В.В. Матвеева, С.Г. Мізюк. Але на сучасний стан та розвиток авіатранспортної галузі впливає низка чинників, тому ці питання завжди є актуальними і потребують детального дослідження.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану авіаперевезень та визначення напрямів підвищення якості надання послуг авіатранспортними підприємствами.

Вклад основного матеріалу дослідження. Вибираючи авіакомпанію і оплачуючи перевезення, їй же авіапасажира адресує і свої претензії з приводу обслуговування в аеропорту, вважаючи, що за якість і швидкість обслуговування відповідає саме авіаперевізник. При цьому навіть найдосвідченіший пасажир, справедливо адресує свої претензії тому, кому він сплатив гроші за перевезення, тобто авіакомпанії, навряд чи усвідомлює, що на землі підготовка рейсу до вильоту здійснюється співробітниками зовсім іншого підприємства – аеропорту. За усталеною практикою в українських аеропортах, на відміну від зарубіжних, послуги з певного виду обслуговування – заправка повітряного судна паливом, перон обслуговування, прибирання салону літака та ін. – пропонує лише одна компанія, причому переважна більшість операцій з наземного обслуговування виконуються підрозділами аеропорту. Наземне обслуговування повітряних суден є складним процесом, в якому задіяна